

*Ter nagedachtenis van Helena Egger en Hildegard Kroon liggen voor hun huis aan de Stikke Hezelstraat 41 in Nijmegen (anno 2022 het pand met huisnummer 93, ter hoogte van café De Blonde Pater) twee Stolpersteine. Leo van den Munkhof en Willem Oosterbaan beschreven hun lotgevallen.**

Stikke Hezelstraat 41

het huidige Stikke Hezelstraat 93

Helena Egger
Hildegard Kroon

Helena Egger (Sittard 1856) trouwde op 27 april 1892 met Aäron Glaser (Nijmegen 1844) die aan de Stikke Hezelstraat 41 in Nijmegen een juwelierszaak had. Hij stierf in 1914. Na zijn dood zette Helena de juwelierszaak voort onder de naam 'Weduwe A. Glaser'.

Aäron had uit een eerder huwelijk zeven kinderen. Drie van hen stierven kort na de geboorte, twee overleden kort vóór de oorlog en twee van hen werden vermoord in Auschwitz. Samen kregen Aäron en Helena geen kinderen meer, maar het is aannemelijk dat de vier kinderen nog thuis woonden toen Helena en Aäron trouwden.

Aan beide zijden zat naast de juwelierszaak van Aäron en Helena de winkel van Aärons broer Jonas Glaser, de bazaar. Deze zaak had dus ingangen in beide straten en de winkelruimte liep achter de zaak van Helena door. Zowel de zaak van Helena als die van Jonas waren aanvankelijk aangekocht door de vader van Aäron en Jonas, Abraham Glaser. De bazaar werd later gedreven door de zoon van Jonas, Isaac, en daarna nog door twee zonen van Isaac. De zaak verhuisde in 1926 naar de overkant in de Houtstraat en stond wel bekend als de 'Mirakelbazar'.

Een andere zoon van Jonas Glaser is Levie Glaser, met zijn in 1940 nog in leven zijnde kinderen en kleinkinderen de enige van de grote familie Glaser in Nijmegen die de oorlog heeft overleefd. Hij was gehuwd met de niet-Joodse Johanna van Kesteren.

Ansichtkaart van de Stikke Hezelstraat (circa 1912) uitgegeven door de firma Glaser. “Juwelen, goud, zilver, horloges enz.”, staat er op de muur. Zouden hier Aäron Glaser en Helena Egger voor hun winkel poseren? Dat weten we niet. Iets waarschijnlijker is het Jonas Glaser, de uitgever van de kaart en eigenaar van de zaak aan weerszijden van het pand van Helena.

Het hoekpand is de winkel van Helena Egger. De 'Mirakelbazar' heeft twee ingangen en loopt achter Helena's pand door. Wanneer de foto genomen wordt in 1926, staat deze bazaar op het punt om naar de overkant te verhuizen, zoals ook het bord aangeeft. Ook op het bord boven de ingang aan de Stikke Hezelstraat, de straat links, staat 'Mirakelbazar'. Recht tegenover deze ingang werd enige tijd later de winkel van Voltijn en Ketellapper gevestigd.

Op 14 oktober 1940 kwam **Hildegard Kroon**, 20 jaar, uit Appingedam bij Helena Egger inwonen, als hulp in de huishouding. Voordat ze naar Nijmegen kwam, had ze op haar achttiende al gewerkt in Deventer, Amsterdam en Zwolle.

Advertentie in de *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant*, 24 april 1907

Als kind in Appingedam schreef **Hildegard** brieven naar de Joodse jeugdkrant *Betsalel*. De redactie maakte dan een samenvatting van de inhoud en publiceerde die. Ze hield kennelijk van schrijven. Als 14-jarig meisje was zij een van de veertig winnaars van een jeugdprijsvraag. Behalve de oplossing van een kruiswoordpuzzel moest ook een zelfgeschreven gedichtje worden ingeleverd. De prijs was een tochtje in een echt vliegtuig.

No. 560
26 Mei 1934

VOOR ONZE JONGENS

Wie wil de lucht in?

De uitslag van onze Jeugdprijsvraag

Wie de lucht ingaan
De volgende jongens en meisjes gaan 6 Juni de lucht in:

1. CORRY BEINTEMA, 13 jaar, Paul Krugerstraat 10 te Assen.
2. **HILDEGARD KROON**, 14 jaar, Holwierderweg 6 te Appingedam.
3. MARIE RASPE, 14 jaar, Padangstraat 54a te Groningen.
4. MARTEN FILIPPUS MEIN, 11 jaar, Mr. A. J. de Sitterstraat 18 te Winschoten.
5. TJAKO HUIZINGA, 15 jaar, St. Annen B. 56, gem. Ten Boer.
6. JAN LEENDERT VAN SLOTEN Tzn., 12 jaar, Tjamsweer, gem. Appingedam.
7. JAN DOUMA, 11 jaar, Kleinemeer 122 te Sappemeer.
8. JACOB WOLTJER, 13 jaar, Nieuwe Stationsweg D 35 te Zuidbroek.
9. JANTJE FENNA HELENIUS, 13 jaar,

Crossword puzzle grid:

E	E	L	D	E		Z		M	E
V	O	O	R	O	N	Z	E		
A	A	K							

Bekendmaking van de winnaars van een jeugdprijsvraag op de jeugdpagina van het *Nieuwsblad van het Noorden*, 26 mei 1934; Hildegard Kroon werd tweede.

Op 2 december 1941 neemt de *OMNIA-Treuhandgesellschaft* de zaak van **Helena** over en op 17 maart 1942 sloot de door OMNIA aangestelde *Liquidationstreuhänder* haar juwelierszaak. “Den vorgefundenen Kassenbestand von fl. 930,- haben wir die Jüdin für Lebensunterhalt belassen.” Al eerder had Helena een dertigtal aandelen ingeleverd bij Lippman, Rosenthal & Co. Haar huis werd onteigend door de *Niederländische Grundstückverwaltung*.

Niet veel later, bij de grote razzia van 17 op 18 november 1942, werd **Helena Egger** uit haar huis gehaald. Een van de agenten die bij haar aanbelde, NSB-agent Jonker, verklaarde hierover na de oorlog: “Daar was ik ook bij aanwezig en heb met een collega dien nacht een Joodsche vrouw opgehaald, namelijk de weduwe Glaser, wonende hoek Houtstraat-Stikke Hezelstraat alhier, na eerst een vrouw, die gehuwd was geweest met een Christen, te hebben laten lopen en op een andere plaats de opgegeven personen niet te hebben thuis getroffen.” Helena werd, evenals de 195 andere personen die dezelfde avond werden opgepakt, naar de HBS aan de Kronenburgersingel gebracht, in de buurt van het station. De volgende dag werden allen naar het station gebracht en met de trein naar Hooghalen vervoerd. De laatste paar 4,5 kilometer naar Westerbork moesten de meeste arrestanten verder te voet afleggen. Op 8 december werd Helena uit Westerbork op transport gesteld naar Auschwitz, waar ze drie dagen later direct na aankomst werd vermoord. Ze was bijna 86 jaar. Een half jaar later, op 7 juni 1943, wordt haar pand door expediteur Johan van Wezel ontruimd.

Helena's pand was dus onteigend door de *Niederländische Grundstückverwaltung* en werd namens dat instituut beheerd door het ANBO (Algemeen Nederlandse Beheer van Onroerende Goederen). Makelaar Claase en handelaar in groenten Maters waren de bestuursleden van het ANBO in Arnhem. Zij boden dit pand en diverse andere panden ter aankoop aan de gemeente Nijmegen aan. In de kantlijn leek de gemeente geïnteresseerd: het lag op de rooilijn voor de verbreding van de Houtstraat. Het is nagenoeg zeker dat het uiteindelijk niet tot een koopcontract is gekomen: na het bombardement van februari 1944 kon de gemeente de weg verbreden.

Na Helena's deportatie naar Westerbork werd het huis ter beschikking gesteld aan de families Rolink en Stuiver, afkomstig uit een woonwagenkamp in Herveld. Bij het bombardement kwamen in dit pand twaalf personen om het leven.

Toen **Helena Egger** op 17 november door Jonker en een andere agent uit haar huis werd gehaald, leverde zij twee distributiestamkaarten in. Misschien wilden de agenten ook **Hildegard Kroon** oppakken, maar zij was kennelijk vertrokken naar haar familie in Appingedam, Koningstraat 20. Daar werd ze op 28 november, samen met haar ouders, Samuel Kroon en Henni Katz, opgepakt. Dezelfde dag nog arriveerden ze in Westerbork. Op 11 januari 1943 werden ze op transport gesteld naar Auschwitz. Bij aankomst op 13 januari werden haar ouders onmiddellijk naar de gaskamer gestuurd. Hildegard werd getatoeëerd met een nummer tussen 28524 en 28624 en werd naar een quarantaineruimte gestuurd. Zij is al snel vermoord, in ieder geval vóór 1 mei 1943. Van de 101 getatoeëerde vrouwen werden er uiteindelijk waarschijnlijk maar 36 doorgestuurd naar Birkenau, voor arbeid, terwijl vier vrouwen werden doorgestuurd naar het experimentenblok.

* Dit verhaal kunt u ook lezen op de website <https://oorloginnijmegen.nl/>. Op deze website onderzoeken Leo van den Munkhof en Willem Oosterbaan de oorlog die in de jaren 40 woedde in Nijmeegse straten en huizen door belangrijke primaire bronnen voor een groter publiek te ontsluiten en te interpreteren. Alle bronnen zijn terug te vinden via de genoemde namen in de 'Namenlijst 1939-1945' onder de ingang WIE op deze website.

Stichting Stolpersteine Nijmegen heeft ernaar gestreefd de beeldrechten van de foto's en illustraties op deze website te regelen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot SSN wenden.